

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Franciška ulica 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsako sredo popoldne.
Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 20— K
pol leta 10—
četrt leta 5—
posamezna številka po 40 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat . . . 75 vin.
. dvakrat . . . 60
. trikrat . . . 45
za; nadaljnja izvršenja od peti-vrste po 30 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštna hranilnica št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

IVAN DIMNIK:

Temeljna načela našega stanovskega ujedinenja.

Blizamo se udeležitvi našega stanovskega ujedinenja. Od dveh nasprotujočih si oblik — centralizacije in federativne temeljne podlage — je zmagala ideja centralizma. Poudarimo, ki se bo na njej centralizem lahko trdno gibal, mu je dana enotna ureitev našega stanovskega razmerja za vsa država s tem, da smo postali vsi učitelji v državi uradni uradniki.

Tega se moramo dobro zavedati in trdno držati! Reprecitiramo, da nam nikak politični prevrat ne bo mogel tega odvzeti; nasprotno, postati moramo neodvisni tudi pri vsakršnem takem poskusu prevrata in ohraniti moramo enotnost države, da ohranimo enotnost stanu in s tem moč in vpliv ter končno samoodločevanje pri reševanju naših stanovskih vprašanj.

Zavedati se moramo, da smo naravna organizacija, katere učni segajo v vsak kraj države do zadnje gorske vasi. In zaradi tega ne smemo postati orodje države, ampak biti moramo cilje, da bo morala država računati z njimi.

In ravno v tem tici vzrok po zahtevi samo ene organizacijske celote, po politično idejni centralizaciji na podlagi skupnega smotra in po upravni decentraciji na temelju enotnih okrajnih organizacij.

Izločiti moramo vse, kar nas loči in deli, in dobiti moramo osnovo, ki ne bomo od nje popustili, četudi bo morda ob prihodnji sili v ospredje vprašanja, ki bi nas hotela razcepiti.

In ta temelj vidimo le v pravem pojmovanju strokovne stanovske organizacije: da si postavimo za bazo ujedinenja svoje materialne in pravne zahteve ter delujemo za zakonito uveljavljanje svojih materialnih in pravnih zahtev. Vse drugo lanko odpade, v kolikor ni mogoče neprisljjen sporazum in kar ne sme imeti vpliva na sodelovanje pri udeležitvi teh naših glavnih zahtev. Naša fronta mora biti vedno trdna in enotna proti vsakomur, ki nastopi proti nam v teh skup-

nih vprašanjih. To geslo mora obvezno veljati za vsakega organiziranega člana.

Poleg materialnih in pravnih vprašanj nam je skupen tudi princip, da se moramo skupno z vsi silo boriti za samoodločevanje ob reševanju naših stanovskih vprašanj. Skupen nam je interes, da uveljavimo avtonomijo šolstva v polnem obsegu, ki bo odgovarjala demokratski dobi: nobenega pedagoško-didaktičnega vprašanja ali vzhajnega šolsko-organizacijskega vprašanja ne smejo rešiti preko okrajnih in deželnih učiteljskih zborov (konferenc) ali celo proti njim, kakor ne smejo nobenega materialnega in pravnega stanovskega vprašanja rešiti brez voje naše nove strokovne organizacije ali proti njej!

Pedagoško-didaktična in šolsko-organizacijska vprašanja moramo torej izločiti iz svojih stanovskih organizacij in jih prepustiti okrajnim in deželnim učiteljskim zborom (konferencam), brez katerih se ne sme nobeno vzhajno tako vprašanje rešiti — za kar se morajo boriti naše organizacije.

V tem leži življenjska moč naše nove orientacije, našega novega organiziranja! V tem moramo biti pou vsakim pogojem edini!

Diferenciacija v drugih vprašanjih lahko nastopi, kadar so zdisciplinirane vrste v tem glavnih zahtevan — a ta diferenciacija ne sme biti na škodo stanu. Načelnega boja v kulturnem naziranju se ne bojimo, ker nam razbistri pojme in nas povzgahe avsevno, da ne zapademo po prisiljenih kulturnih siogi stanovski letargiji.

Ne ovirajmo svobodnega razvoja nobene frakcije v stanu, in najsi gre uje smoter za uveljavljanje tega ali onega svetovnega naziranja! Naj se giblje svobodno in isce kulturnih privrženecv in naj se vrsti ves boj v mejah kritičnosti in lojalnosti!

To je edina podlaga, da uspešno iztrebimo iz svojih vrst osebnih boj, ki je dosedaj cesto prevladoval v našem stanu in je škodoval stanovski celoti in našem ugledu, ker so drugi stanovi in stranke kovalje svoj kapital iz tega.

Tudi v šolsko-politiških vprašanjih, glede šolske organizacije in šolske zakono-

nodaje si nismo tako needini in so prevladovali dosedaj le vplivi izvenstanovskega političnega privrženstva, da se je kratkoma odobrilo delovanje strank proti interesom šolstva. Na ta rovaš moramo pripisati tudi needinost v stanovsko-politiških vprašanjih, v naših materialnih in pravnih zahtevah, ker smo v svojem idealizmu podvračali stanovsko-politiška vprašanja šolsko-politiškim ali celo popolnoma notranjim šolskim, didaktičnim in pedagoškim vprašanjem in nismo znali ločiti teh vprašanj v dve skupini ter se dali tako zaradi svojega pretiranega idealizma izrabljati od političnih strank.

Temeljna oblika se torej glasi: Ohraniti moramo popolnoma nepolitiški značaj strokovne organizacije; političsko prepričanje in kulturno naziranje pa moramo proglasiti kot zasebno vprašanje vsakega posameznika! Organizacija zahteva od njega le, da se ne odtuji od načelnih stanovskih zahtev, t. j. od skupnih materialnih in pravnih stanovsko-politiških zahtev, in da se ne odtuji od kulturnih šolsko-politiških zahtev, ki smo jih na podlagi neprisljjenega sporazuma določili kot skupne.

S tem je vsakemu posamezniku prepuščena svobodna politična in kulturna smer, ki misli po njej doseči zahteve svoje enotne stanovske organizacije!

Naš položaj.

Draginja in naše plače. — Vzroki draginje. — Sedanji družabni red. — Grozeča socialna revolucija. — Krščanski socializem. — Liberalizem. — Kapitalizem. — Učiteljsvo in kapitalistično-liberalni sistem. — Naša bodoča smer

(Poročal na zborovanju učit. društva v Celju dne 8. dec. 1919 rav. Bernot iz Zalca.)

Brez uvoda podam nekaj resnic: leta 1914. sem imel mesečne plače 150 K, danes imam 1000 K. Takrat sem lahko kupil za mesečno plačo:

najmanj 150 kg sladkorja, danes komaj 80 kg;
najmanj 300 kg moke, danes niti 200;
najmanj 2 obleki, danes niti ene;
najmanj 8 parov čevljev, danes niti treh;

i. t. d.; navajam samo najvažnejše potrebščine — ali če premenimo račun:

takrat sem dobil na dan 5 K, danes 33 K;

takrat sem delal za eno obleko 12 do 15 dni, danes najmanj 45 dni;

takrat sem delal za en par čevljev 3 in pol dne, danes najmanj 12 do 15 dni;

itd. Mislim, da je popolnoma odveč še razlagati; vsakdo vidi, da je danes naše delo neprimerno slabše plačano kot je bilo pred vojno.

Takrat smo tožili, razlagali in razgrinjali svojo bedo na sestankih, v društvih, v našem časopisju, danes smo pa tihi kakor bi bili zadovoljni.

Ta molk, to navidezno zadovoljnost pa utegnemo še drago plačati.

Gospodje, ki nam režejo kruh, živijo v prepričanju, da namo dovolj, da smo zadovoljni. in vend nismo. — Ne bom razgrinjal tu gorja, ki vladu v naših vrstah. Konstatiram samo: vsi naši uohodki se porabijo za hrano, stanovanje, kurjavo; nemogoče je pa nadomeščati obiko in drugo v isti meri, kot se rabi. Posledica tega je: naše zaloge se izčrpavajo, nimamo pa sreustev, obaržati jih na prejšnji visini: naš imetek se manjša z vsakim dnem — revščina je vedno večja. (Kdor „služi“ drugače kot s poučevanjem, je mogoče izvzet, a mi hocemo biti samo učitelji.)

Ista se godi tudi uradništvu, ista delavcu, ista sploh vsakemu, ki ima odmerjeno plačo. Tudi položaj malega kmeta postaja našemu podoban. Tudi on ne more več obnavljati inventarja v izmeri obrabe. In če booo trajale še nekaj časa te razmere, bo kmalu tičal zopet v dolgovi, kot je pred vojno.

Vidimo tako, da venk del naroda pada v revščino. Narodno imetje, ki se je

LISTEK.

V spomin.

(Anici Lunačkovi † l. 1918.)

Cez jesensko poljano in solčne plavine hiti moja misel. Anica, cez leto ani se te spominjam! Lepo je danes zunaj! Visoko na nebu poje sonce svojo zlato, kipeco pesem in odgovarja mu Sava k bieskom svojih valov. Meni pa je težko in žalostno v duši. Sanjam — in mislim na te! Nobena solza in noben klic ni toliko močan, da bi odprl tvoj grob in mi dal besedo iz tvojih čistih ust. Evo samo besedo!

Lansko leto si me veselo pozdravila in vzradostila sem se tvojih besed. — Letos sem sama; v tej žalostni jeseni se pogovarjam s teboj! Ti spiš v grobu in na njem čudežno trepetajo rože. Jedno samo rožo od tvojega dajnega groba! Moj dom je mrzel in mračen, meni pa se hoče toplota in luči. Ti spiš, bolje je tako! Jaz pa tavam od prve postaje križevega pota do druge, hodim po žalostnih potih in težkih klancih. Tretje leto sem učiteljica. Prebi-

ram in listam po spominih. Svetli so eni, — svetlejši od zlatih zvezd; drugi temni in žalostni. Najlepsi so oni, ki si mi jih ustvarila ti. V četrtem letniku sva bile skupaj. Dve neumevani, kipeči duši. Sedela si v prvi klopi. Tiha, molčeca; le včasih so zadržite ustnice v rahel, komaj viden smehljaj. Tvoje oči so zrlle daleč v neskončno daljavo in iskale rož, o katerih je sanjala tvoja, mlada, lepa duša. Tako živo se danes vsega spominjam in zdaj se mi, da čutim ob tej uri tvoj topli dih med temi pustimi, hladnimi stenami. Sredi sanj sem prišla včasih do tebe. Takrat sva sanjali skupaj! Pomladne sanje dveh neumevanih duš! Sele tedaj smo te spoznali.

Tobe in tvojo dušo razumemo šele sedaj, ko si šla od nas, odšla pred svojim doseženim smotrom v grob. Pred smotrom v grob? — Da! Tvoj smoter je bil daleč, daleč, komaj, da so ga slutile tvoje, lepote — žejne oči. Srečni otroci, katerim bi bila ti učiteljica! Izgubljena si nam vsem, nikdar več se ne srečamo na teh potih! Prezgodaj si odšla! Nisi pozdravila svobode tvojega in mojega naroda. — Domovina je vstala iz groba in v zlati svobodi poje svojo neskončno sladko himno. Ti pa ležiš v grobu in preko njega podhrteva otožna jesenska pesem.

Zal mi je tvojih skritih sil, žal tvoje-ga svetlega bogastva, ki se je razsuilo pred tvojim visokim smotrom in leglo s tvojim srcem v grob.

Med nebom in zemljo diha mrak, drhteč in poln jesenskih glasov. Moje pianine me zro in z žalostjo jih pozdravljam. Mislim na veliko in lepo življenje, ki je umrlo pred dosego svojega cilja. Duša mi je težka in pri srcu je tesno, Anica, manjka mi tvoje roke in tvojih besed na moji težki, težki poti!

Pozdravljam tvoj grob v daljni Dolenjski in z boiestno misljo mislim na-te! Ti pa sladko spiš med jesenskim cvetjem!

— l. —

ALBIN SPREITZ:

† Jožef Svetlin.

Bridkost je prag do večnega veselja, in smrt je le vstopnica v paradiz.

(Ivan Cankar.)

Dne 10. oktobra t. l. smo ob obilni in častni udeležbi tovarišev in tovarišic ter nadzornikov tov. Lichtenwillnerja in Černeja izročili majki zemlji telesne ostanke tov. nadržitelja Jožefa Svetlina v Poljčanah.

Do najtišjih celic so se razboleste naše duše! Nastopne besede so le medel odsvit naše najgloblje žalosti nad težko izgubo. „Komaj za vsako deveto stvar je beseda! Za najglobljo, za najbolešnejšo je ni.“ (Ivan Cankar.)

Tov. Svetlina ni več med nami! Srce ne more verjeti in mora verjeti! Marljiv in vesten tovariš, velespoštovan in priljubljen občan, preblag mož in človek, nas je ostavil in nas ki smo ga tako ljubili in spoštovali, pustil osamele v tej borni dolini šentflorjanski! — Njegova duša nas pa že motri onstran zvezd.

Vsi, ki smo ga poznali in delovali pod njegovim vodstvom, in nas ni bilo malo tekomo dolgega a le vse prekratkega časa plodonosnega njegovega delovanja, smo vedeli in videli, da polni dušo tov. Svetlina najčistejše človekoljubje in sočustvanje s slehernim, ki je imel ranjeno in bridkost: polno srce!

Kar je bilo možno in v kolikor je zamogel, je storil za oobrobit svojih sovaščanov. Ni menda človeka v Poljčanah in tudi v okolici tja do periferije dravinjske doline, ki bi se k njemu zastoj zatekel v sili, v odpomoč, v bridkosti. Za vse in vsakega je imel razumevanje! Krepak, zdrav, živahen, optimističen, pogled obrnjen v solnce, korakajoč v svetlobi, se